

Агуулга

1. ОРДЫН ТАНИЛЦУУЛГА	2
1.1 Төслийн товч танилцуулга	2
1.2 Тухайн жилийн уулын ажлын төлөвлөгөө.....	3
1.3 Төсөл хэрэгжиж байгаа газар нутгийн байгаль орчны төлөв байдал.....	4
2. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	7
2.1 Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл.....	7
2.1.1 Агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл	7
2.1.2 Хөрсний бохирдол.....	7
2.1.3 Усны бохирдолт	8
2.1.4 Амьтны болон ургамлын аймагт үзүүлж болзошгүй нөлөөлөл.....	9
2.2 Сөрөг нөлөөллийн цар хүрээ, эрчим, давтамж, нөлөөлөл, үргэлжлэх хугацаа	9
3. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	11
4. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	12
5. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	17
6. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	17
7. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	18
8. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	19
9. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
11. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	24
10. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	26
11. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	28
12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСВИЙН ЗАДАРГАА	29

1. ОРДЫН ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 Төслийн товч танилцуулга

“Сэкер Ресорсус Монголиа” ХХК нь Говь-Алтай аймгийн Чандмань сумын нутагт орших Шар хоолой хэмээх нэртэй газарт ашигт малтмал ашиглалтын 905А, 11965А, 14217А тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий 483.53 га талбайг эзлэн байрлана. Орд нь Алтайн нурууны зүүн өмнөд талын салбар Гичгэний нурууны уулс хоорондын хотгорын нэг болох Шар хоолойн хотгорт далайн түвшинээс дээш 2300 гаруй метрийн өндөрт байрлана.

Тус уурхай нь 1979 оноос ашиглалт явуулж ирсэн бөгөөд 1994 онд хувьчлагдан 2006 оноос манай компани тусгай зөвшөөрөл эзэмшин үйл ажилагаа явуулж байна. Анх 1969 онд Зээгтийн нүүрсний ордод эрэл хайгуулын ажил явуулсан (Д.Дашцэрэн нар) ба нүүрсний 4.48 сая тонн нөөц тооцсон. Энэ үед 7 канав, 20 шурф, 18 цооногийн өрөмдлөгийн ажил хийсэн байна.

1979 онд Д.Оросоогийн удирдсан анги ордод нарийвчилсан хайгуул хийсэн. Нарийвчилсан хайгуулаар 10 канав, 133 шурф (116 шурфыг нөөцийн тооцоонд ашигласан), 54 цооногийн өрөмдлөг (50 цооногийг нөөцийг тооцоонд ашигласан)-н ажил хийж, балансын нөөц болон урьдчилан үнэлсэн, таамаг нөөцүүдийн тооцоо хийжээ.

Үүнээс хойш тус ордод нарийвчилсан ба ашиглалтын хайгуулын нэмэлт ажил явагдаагүй ба 2005 онд “Түлш-Алтай” ХХК-тай байгуулсан менежментийн гэрээний дагуу 2006 оноос “Сэкер Ресорсус Монголиа” ХХК нөөц өсгөх нарийвчилсан хайгуулын ажлыг хийж эхэлсэн.

Зураг №1.Талбайн байршил

“Сэкер Ресорсус Монголиа” ХХК -нь байгаль орчныг хамгаалах талаар Монгол улсын хууль тогтоомж, стандартуудыг даган мөрдөж, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ (БОНБНҮ)-д тусгагдсан зөвлөмж, зааврыг хэрэгжүүлэн төслийн үйл ажиллагааны явцад гарч байгаа сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх зорилготойгоор ажиллаж байна.

2020 онд Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ, 2023 онд Газрын төлөв байдал, чанарын хянан баталгааг ашиглалтын талбайнуудад эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар шинэчлэн боловсруулуулж холбогдох байгууллагаар батлуулсан.

Мөн Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн дагуу 2011 оноос эхлэн археологийн хайгуул судалгаа, 2012 онд археологийн малтлага судалгааны ажлуудыг шат дараатайгаар хэрэгжүүлсэн.

Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлж Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, тайлан, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр болон биелэлтийг БОАЖЯ-аар жил бүр батлуулж, мөрдлөг болгон ажиллаж байна.

1.2 Тухайн жилийн уулын ажлын төлөвлөгөө

Нүүрс олборлолт

Хөрс хуулалт болон нүүрс олборлолтын ажлыг 2024 онд ордын нүүрсний гарцын суналын дагуу өмнө үүссэн уурхайн карьерийг үргэлжлүүлэн явуулахаар төлөвлөв. 2024 оны 4 дүгээр улиралд ТЭЗҮ-н 1 дүгээр жилийн төлөвлөгөөгөөр 826,6 мянган тонн нүүрс олборлохоор төлөвлөлөө.

Нүүрс борлуулалтыг орон нутгийн байгууллагуудын хэрэгцээний үе буюу хүйтний улиралд 10-12 дугаар сар болон дараа оны 1 дүгээр сараас 3 дугаар сарын хооронд хийнэ.

Хөрс хуулалт

Хуулсан хөрсийг дунджаар 1.5 км зайд автосамосвалаар тээвэрлэж гадаад овоолгод буулгана. Тус уурхай нь нүүрсний хаягдлыг бууруулах, сум, орон нутгийн жижиг хэрэглэгчдийг чанар сайтай нүүрсээр хангах зорилгоор агуулагч чулуулаг болон нүүрсний давхарга дундын завсрын бохирдуулагч үенцэртэй нүүрнээс гар ялгалт хийж 500 тонн нүүрсийг хэрэглэгчдэд нийлүүлэн хаягдал бохирдолтын хэмжээг багасгаж байгаа бөгөөд 2024 онд мөн үргэлжлүүлэн хийхээр төлөвлөж байна.

1.3 Төсөл хэрэгжиж байгаа газар нутгийн байгаль орчны төлөв байдал

Физик газар зүй

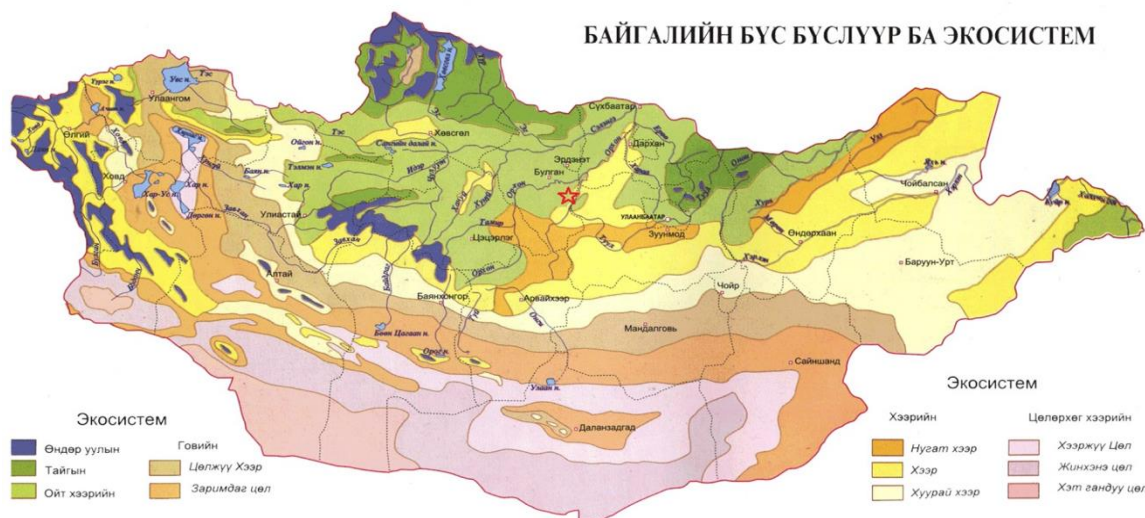
Орд нь Алтайн нурууны зүүн өмнөх талын салбар уулс болох Түгээн, Хар-Аргалантын нуруудын хооронд орших Бигэрийн хотгорт оршино. Орд нь 2300 гаруй метрийн өндөрлөгтэй (далайн түвшнээс дээш) гадаргуу бүхий талбайг эзэлнэ. Чулуун нүүрсний Зээгтийн орд нь Алтай хотоос 250 км, Чандмань сумаас баруун хойш 8 км зайд оршино. Ордод ойр байрлах хилийн боомт нь БНХАУ-д нэвтрэх Говь-Алтай аймгийн Бургастайн боомт 230 км-т, Шивээ Хүрэнгийн боомт 300-350 км зайтай тус тус оршино. Газарзүйн байршлын солбицол:

$X\Theta 42^{\circ} 2' 50'' - 45^{\circ} 22' 50''$

$3Y 97^{\circ} 51' 30'' - 97^{\circ} 54' 30''$

Физик газарзүйн мужлалаар уг талбай нь Алтайн уулархаг их мужийн Говь-Алтайн бүсэд багтдаг. Баруун хойноос зүүн урагшаа сунаж тогтсон Алтайн салбар уулс болох Гичгэний нурууны ард оршино. Уулс нь гүн сайр, жалгаар хүчтэй хэрчигдсэн байх ба талбайн өмнөд хэсгээр орших уулс нь голчлон эгц хажуутай, шовх оройтой, хойноосоо урагш чиглэлтэй гүн хавцал, жалгаар хүчтэй хэрчигдсэн байдалтай. Түүний заримаар нь авто машин, ердийн хөсгөөр нэвтрэх боломжтой. Талбайн үнэмлэхүй өндөр нь урдаасаа хойшлох тусам өндөрсөх хандлагатай. Үнэмлэхүй өндөр нь дунджаар 2200-2500 м байна.

Зураг №3. Байгалийн бүс бүслүүр ба эко систем.

Уур амьсгал

Эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай. Жилийн дундаж температур $-1,8^{\circ}\text{C}$ -аас $+3,4^{\circ}\text{C}$ -т хэлбэлзэнэ. Хүйтний улирал үргэлжлэх хугацаа 6 сар ба түүнээс дээш. Гэхдээ 10-р сараас 4-р сар хүртлэх хасах температуртай байдаг. Өвөл хамгийн багадаа буюу $-22,3^{\circ}\text{C}$, дунджаар -31°C байна. Тунадас 150-200 мм, өвөл -31°C дундаж температуртай, зун хамгийн их буюу $+30^{\circ}\text{C}$ орчим байсан гэж тэмдэглэгджээ. Хамгийн халуу үе 7-р сард $+26^{\circ}\text{C}$ дундаж температуртай байна. Зун зарим өндөр уулсынхаа оройгоор цас хайлалгүй жил өнжих нь ч бий. Тунадасны хэмжээ олон жилийн дунджаар 48,6-214,8мм. Сарын дундаж чийглэг 28-29%, жилийн дундаж чийглэг 70% байдаг. 4, 5-р сард 25м/с хүртэл хурдтай хүчтэй шороон шуурга болдог.

Хөрс

Тусгай зөвшөөрөлтэй ашиглалтын талбайд цайвар хүрэн хөрсний хэв шинж тархах бөгөөд Монгол орны хөрс газарзүйн мужлалаар говийн их мужийн Монголын өрнөд мужийн Бигэр-Баянголын 30-р тойрогт хамрагдана.

Дутуу хөгжилтэй цайвар хүрэн хөрс Тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд гүвээ толгодын орой болон ар хажуу хэсгээр ихэвчлэн тархана. Хатуу суурь чулуулгын элювийн хурдас дээр тогтворжих бөгөөд хэмхдэс сайр чулуу ихтэй байдаг онцлогтой.

Цайвар хүрэн хөрс Лицензтэй талбайн дийлэнх хэсгээр тархах бөгөөд гол онцлог нь гадаргын хувьд харьцангуй тэгшивтэр газруудад тархана. Хөрсний гадаргын ихэнх хэсэг ургамалгүй байдаг учраас салхины үлээгдэлд хялбар өртөж том шихэгтэй элс, жижиг сайр чулуугаар бүрхэгдсэн байна.

Далд глейрхэг (нугархаг) цайвар хүрэн хөрс Энэ хөрс нь талбайн ухаа толгодын хоорондох хотгор газрыг дагаж тархах бөгөөд үетэн алаг өвст ургамал бүрхэц энд 50-60 хувь хүрнэ. Энэ хөрсөнд орчин тойрны өндөрлөг газраас гадаргын урсацаас ирж хуралдах эс чийгийн нөлөөгөөр улирлын чанартай түр зуурын нэмэгдэл чийг бий болж нугархаг шинж үүсэх нөхцөл бүрддэг байна.

Эртний цэвдэгийн үлдмэл шинжтэй хар хүрэн хөрс Энэ хөрс нь лицензтэй талбайд нүүрсний карьерын орчимд гүдгэрдүү газрын оройгоор багахан хэмжээний талбай эзлэн тархсан байна. Эртний цэвдэгт үзэгдлийн ул мөр болох шаантаг хэлбэртэй, ихэнхдээ карбонатгүй бага зэрэг ялзмагжсан нунтаг шороогоор дүүргэгдсэн. Энэхүү эртний цэвдэгийн үлдмэл шинж морфологийн хувьд хадгалагдаж хөрсөн бүрхэвчийг алаг цоог шинжтэй болгож байна.

Ургамал

Бидний судалгаа явуулсан Зээгтийн нүүрсний уурхайн урд талд Монгол Алтайн нурууны төгсгөл болох Эмээлцэгийн нуруу, Гичгэний нуруу зэрэг уул, нуруудын оргил хэсгээр тархах өндөр уулын хуурай хээрийн жижиг дэгнүүлт үетэн-бушилзат, жижиг дэгнүүлт үетэн-алаг өвс-бушилзат түгээмэд тохиолдоно. Эмээлцэгийн нурууны ар хөндийд нам уулсын уулын хээрийн элдэв өвс-хялганат, тэгш тал хөндийд элдэв өвс хялганат, ерхөг-хялганат дунд зэрэг талхлагдсан бүлгэмдэл зонхилон тархана.

Мөн нуурт хонхор, давсархаг газрын ургамалжилт тохиолдлоо.Өндөр уулын хээрийн бүсийн цайвар хүрэн хөрстэй газар *Stipa gobica*, *Stipa glareosa*, *Gleistogenes sguarrosa*, *Agropyron cristatum*, *Allium polyrrhizumol* бүлгэмдэл, цав толгодоор чулуусаг алаг өвснөөс бүлгэмдэл үүсэн тархана. Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн нийт хэмжээнд 17 овог 36 төрөлд хамаарагдах 44 зүйл ургамал бүртгэгдлээ. Овгуудын дотроос үетэн 2 зүйл, нийлмэл цэцэгтэн 8 зүйл, луультан 6 зүйлтэйгээр бусад овгийн ургамал 1-3 зүйлтэй тохиолдож байна. Түүнчлэн зүйлүүдийн дотроос 3 заримдаг сөөгөнцөр, 13 зүйл нэг наст ургамал байгаа бөгөөд 28 зүйл үлүн наст ургамал ургаж байна. Эмийн болон ашигт ургамал 19 зүйл бүх ургамалууд хадлан бэлчээрийн ач холбогдолтой. Тухайн нутгийн цаг уур, хөрсний онцлогоос хамаараад ургамлын нягтрал багатай, их сийрэг тачир. Ургамалшилт нь хөрсийг нийтэд нь бүрхэж чаддаггүй энд тэнд хэсэг хэсгээрээ ургадаг боловч шимт чанартай байдгаараа онцлог юм. Энд агь, таана, мангир, хөмүүл, хазаар, баглуур зэрэг олон наст ургамал, бударгана, харгана гэх мэтийн модлог, бутлаг говийн ургамал ургадаг. Хавар 4-р сараас ургамал ургаж цэцэг, навчаа дэлгэж эхлэх ба намар 9-р сараас гандах байдалтай болж ирнэ.

Ан амьтан

Чандмань сумын нутагт байрлах талбайн байгалийн хэв шинж нь мөлхөгч амьтын олон зүйл байрших тохиромжит нутаг юм. Тус талбайд сээртэн амьтаас загас, хоёр нутагтны ангийн төлөөлөгч тархацын хүрээнд тэмдэглэгдээгүй болно. Ашиглалтын талбай түүний орчим нутгийн шувуудын зүйлийн бүрдэл нь амьдрах орчны хэв шинж, улирлын ялгаатай байдал зэрэг биологийн хүчин зүйлээс хамаарч суурин үүрлэж, өндөглөдөг, мөн зөвхөн нүүдлийн үед дамжин өнгөрөх тул тоо толгой зүйлийн баялаг харилцан адилгүй. Тухайн район нь ан амьтадаар нилээд баялаг, уул, асга, хадандаа аргаль угалз, янгир, ирвэс байдаг. Араатан амьтдаас үнэг, хярс, мануул, цөөн тооны чоно, мэрэгчдээс үлийн цагаан оготно, ольби, орог саарал, шар сүүлт, алаг даага, туулай зэргийг нэрлэж болно. Жигүүртэн амьтдаас бүргэд, тас, элээ, хэрээ, харцага, идлэг шонхор, шар шувуу, сар, болжмор, ногтруу, ууль, тагтаа, чогчиго, хуланжороо зэргийг нэрлэж болно. Хэвлээр явагчдаас могой, замба, хонин ба могой гүрвэлүүд, шавьж болон жижиг далавчитнаас арваалж, аалз, голио, царцаа зэргийг нэрлэж болно.

2. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

2.1 Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

2.1.1 Агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл

Цаг агаарын хуурай хуурайшилттай болон шуургатай өдрүүдэд уурхайд тэсэлгээ хийх, нүүрс олборлох болон тээвэрлэх үед тоос, хорт хий, уулын машин механизм, тоног төхөөрөмжийн дуу чимээгээр агаарын физик бохирдолт явагдаж болзошгүй, мөн тэсэлгээний үед болон шатах тослох материалын машин механизмын яндангаар хаягдах хорт хий хаягдах, химийн бодисын болон хатуу хог хаягдал зэргийн болзошгүй нөлөөгөөр агаар химийн нөлөөлөлд орох зэргээр давхардмал нөлөөлөлд орох магадлалтай. Уурхайн хаягдлын овоолго, нүүрсний овоолгын хэсгүүдээс салхиар дамжин агаарт тоосжилт үүсэх, автомашины хөдөлгүүрээс гарах утаа агаарын чанарын нөлөөлөл үүсгэж болзошгүй.

Агаар орчны бохирдолт:

- Хөрс хуулалт
- Нүүрс олборлолт
- Овоолго

Нөлөөлөлд өртөх объект

- Уурхайн түр хээрийн анги орчим
- Чандмань сум, багийн оршин суугчид
- Амьтан
- Ургамал

Стандарт нормоор зөвшөөрөгдөх хэмжээ

• Агаар дахь тоос болон хорт хийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	
• Тоос	0.5 мг/м ³
• Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл	5.0 мг/м ³
• Альдегид	0.035-0.5

Ажиглалт, хяналт явуулах шаардлага

- Мэргэжлийн байгууллагаар агаарын сорьц дээж авхуулах, шинжилгээ хийлгэнэ.
- Мэргэжлийн өвчин судлалын үндэсний төвийн эмч нарын үзлэгт бүх ажиллагсдыг хамруулна.
- PM_{2.5-10} тоосжилтийн хэмжилт хийх

2.1.2 Хөрсний бохирдол

Хөрс, газрын гадарга нь уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаанаас талхлагдах, элэгдэх эвдэрхийн зэрэгцээ тоос, хатуу шингэн хог хаягдал, нефтийн бүтээгдэхүүнээр бохирдож болзошгүй. Мөн хөрс хуулалт болон төслийн үйл ажиллагааны явцад хөрс эвдрэлд

орохын зэрэгцээ үржил шимээ алдах сөрөг нөлөөлөл байна. Шатахуун түгээх станц, авто засварын төв зэрэг нь хөрсний бохирдол үүсгэх эрсдэлтэй тул талбайг цементлэх шаардлагтай.

Хөрсний бохирдол

- Ашиглалтын явцад хөрсний физик-механикийн болон химийн макро ба микро элементүүдэд өөрчлөлт орсон
- Хөрсний элэгдэл болон эвдрэл үүссэн
- Уурхайн малталт болон гадаад овоолгын суурийн талбайд шимт хөрс өртсөн
- Хүнд даацын машин, механизмууд олон салаа зам гаргаж хөрс болон ургамлыг гэмтээсэн
- Хатуу болон шингэн хог хаягдлын улмаас хөрсөнд бохирдол үүссэн

Нөлөөлөлд өртөх объект

- Шимт хөрс бүхий газар
- Малын бэлчээр
- Амьтан ургамал

Стандарт, нормоор зөвшөөрөгдөх хэмжээ

- БОЯ,ЭХБ-ны сайдын 1997 оны 143/А, 352/А тоот тушаалын 2,3,5-р хавсралт

Ашиглалт явуулах шаардлага

- Газрын төлөв байдал, хөрсний чанарын дээжийг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэнэ.
- Уулын ажлыг зөвхөн төлөвлөгөөний дагуу хийж гүйцэтгэнэ.

2.1.3 Усны бохирдолт

Газрын гадаргын болон газрын доорх усан орчин бохирдсон нөхцөлд тэр нь хөрсөөр дамжин хүрээгээ тэлж хөрс, хүн, мал амьтан, ургамалд сөргөөр шууд нөлөөлж болзошгүй. Газрын доорхи усны ашиглалтаас усны нөөц багасах, усны түвшин буурах зэрэг нөлөөлөл үүсэж болзошгүй.

Гадаргын ба гүний ус

- Гадаргын ба гүний усанд одоогоор нөлөөлөл багатай

Нөлөөлөлд өртөх объект

- Хүн ба Мал
- Амьтан ургамал

Стандарт, нормоор зөвшөөрөгдөх хэмжээ

- БОЯ, ЭМНХЯ-ны сайдын 1997 оны 143/А тоот тушаалын 2,3,5-р хавсралт

- Гадаргын усны цэврийн ангилал

Ажиглалт явуулах шаардлага

- Ундны усны хяналт баталгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэнэ.

2.1.4 Амьтны болон ургамлын аймагт үзүүлж болзошгүй нөлөөлөл

Уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаа, хөрс хуулалт, автомашины хөдөлгөөн зэргээс ургамал талхлагдах доройтох зэрэгцээ тоос, ахуйн хатуу, шингэн хог хаягдал, нефтийн бүтээгдэхүүнээр бохирдож ургамлан бүрхэвч багасах нөлөөлөл үүснэ. Уурхайн үйл ажиллагааны дуу чимээ, автомашины хөдөлгөөн зэргээс шувууд, амьтад уурхайн талбай болон ойр орчмын талбайгаас дайжих нөлөөлөл үүснэ.

Болзошгүй нөлөөлөлийн эх үүсвэр

- Уулын бэлтгэл ажлууд
- Уурхайн хөрс хуулалт ба карьер
- Өрөмдлөг, тэсэлгээ
- Олборлолт / нүүрс ачих тээвэрлэх /
- Хаягдал аж ахуйн /нүүрсний хаягдал, хаягдлын гадаад, дотоод овоолго /
- Талбайн гадаргын ус зайлуулах систем
- Шатах тослох материалын агуулах, шатахуун түгээх станц
- Зам, тээвэр
- Бохир ус цэвэрлэх байгууламж
- Хүн, машин механизм хөдөлгөөн

Нөлөөлөлд өртөх объект

- Уурхай орчмын ургамал амьтан

2.2 Сөрөг нөлөөллийн цар хүрээ, эрчим, давтамж, нөлөөлөл, үргэлжлэх хугацаа

Зээгтийн нүүрсний уурхайн төслийг хэрэгжүүлснээр байгаль орчны төлөв байдал, нийгэм эдийн засагт нөлөөлөх нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, түүний эрчимшлийг тодруулахын тулд Леопольдын матрицын аргыг ашиглав.

Хүснэгт 2. Леопольдын матрицын аргаар тооцсон нөлөөллийн үнэлгээ

Төслийн бүрэлдэхүүн	Барилга байгууламж барих үеийн барилгын материалын хаягдал	Химийн бүтээгдэхүүн /будаг, эмульс, шохой, замаг, тээвэр, машин /	Авто тээврийн хэрэгсэл олширох	Ой, хээрийн түйиэр	Хүмүүсийн бөөгнөрөл	Хатуу хог хаягдал	Шингэн хаягдал	Ил задгай гал түлэх	Бүгд
Орчны үзүүлэлтүүд									

Агаарын бохирдол	+	+	+	+	-	++	+	+	8
Хотгор гүдгэрийн төрх	+	-	+	-	-	+	-	-	3
Гадаргын усны бохирдол	-	++	+	+	++	++	++	-	11
Газрын доорхи усны бохирдол	-	++	+	-	+	++	+++	-	9
Хөрс	++	+++	++	+++	+++	++	++	+	17
Ургамлан бүрхэвч	+	++	++	+++	+++	++	+	++	
Амьтны аймаг	-	+	++	++	+	+	+	+	
Шавьж бичил биетэн	+	++	+	++	+	++	+	+	
Усны нөөц	-	+	-	-	-	-	-	-	

Дээрх үнэлгээнээс харахад тус нүүрсний орд нь уурхайн ашиглалтын үеийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд нөлөөлөх нөлөөллийн хэмжээ их, тэдгээр нь өөр хоорондоо харилцан уялдаатай, нэг нь нөгөөдөө шууд болон дам байдлаар нөлөөлөх нь харагдаж байна. Гэхдээ энэхүү нөлөөллүүд дотор онц уршигтай сөрөг нөлөөлөл байхгүй. Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгээс хөрс эвдрэх, ургамлан бүрхэвч талхлагдаж төрөл зүйлийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт орох, хүн ам, машин техникийн бөөгнөрөл дуу чимээнээс ан амьтан үргэж дайжих зэрэг сөрөг нөлөөлөл үүсч болох магадлалтай.

Гео орчин

Уурхайн малталт, тээвэрлэлт барилга байгууламж барих, угсрах суурьшил болон суваг шуудуу татах, нүх цооног ухах зэрэг газар шорооны бүх ажлаар тарчиг сийрэг, төрөл зүйл цөөн ургамалтай энэ газрын хөрс ургамлан нөмрөг эвдэрнэ. Нуралт, гулсалт, суулт үүсэж болох догол мөрөгцөгүүдтэй уурхайн малталтууд, өвс ургамалгүй элэгдэж талхлагдсан элс шороон зам, талбай бий болно. Мөн хөрс хуулалтын хоцрогдлоос шалтгаалан доод түвшингүүдийн зарим хэсэг дэх хажуугийн налууугийн ерөнхий өнцөг 45⁰ –аас дээш болох тохиолдол гардаг нь гулсалт нуралт болох аюулд хүргэж болзошгүй юм.

Гадаргын ба газрын доорх ус

Чулуун нүүрсийг ил аргаар олборлох хэвийн нөхцөлийн хангах, нүүрсний чанарын сайжруулах зорилгоор түүний чийгийг багасгах, олборлолтын явцад уурхайн малталтын хана, ёроолоос шүүрэх хөрсний усыг гадагш насосоор татаж зайлуулна. Энэ нь аажимдаа газрын доорх ус буюу усны нөөцийн түвшинд нөлөөлөх магадлалтай.

Агаар орчин

Өрөмдлөг, тэсэлгээ, уурхайн малталт, гадаад овоолго, тээвэрлэлтийн зам, нүүрс олборлолт бутлалт, тээвэрлэлт, суурьшил хөдөлгөөнөөр элэгдэж, талхлагдсан хөрс газар болон технологийн бүх үйл ажиллагаатай холбогдож агаар орчин бохирдоно.

Хөрс, ургамал, биологийн төрөл зүйл

Төслийн талбай түүний ойр хавийн хөрс нүүрс олборлолтоор эвдрэх, элэгдэж талхлагдах нь ургамлын аймгийн зүйл төрөл доройтох, ургамлын бүрхэц ядуурах, өсөлт хөгжилт муудаж ургац буурах, шинэ орчинд зохицсон хөл ургамлын зүйл төрөл ургах зэрэг сөрөг нөлөө гарна. Ургамалшилтад нөлөөлөх өөр нэг хүчин зүйл бол орчны хөрсний ус чийгийн дутагдал юм. Хур тунадас багаас орчны чийг хангамж багасах, гүний усны түвшин буурч, гадаргын урсац ширгэж үгүй болох зэргээс хөрсний үржил шим, ус чийг багасна. Энэ нь ургамлын бүрхэц буурах, төрөл зүйл цөөрөх нэг шалтгаан болно.

Нүүрсний ордыг ил аргаар олборлон ашиглах үед уурхайн малталт болон зам талбайд хөрс, ургамлын хамтаар амьтны аймаг ялангуяа шавьж хорхой үе нугаламгүй амьтад, шавьж идэштэн хийгээд бичил амьтад устаж үгүй болно.

3. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

“Сэкер Ресорсус Монголиа” ХХК -нь байгаль орчныг хамгаалах талаар Монгол улсын хууль тогтоомж, стандартуудыг даган мөрдөж, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ (БОННУ)-д тусгагдсан зөвлөмж, зааврыг хэрэгжүүлэн төслийн үйл ажиллагааны явцад гарч байгаа сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх зорилготойгоор ажиллаж байна.

Мөн Монгол Улсын хууль тогтоомж, стандартад нийцүүлэн байгальд ээлтэй орчин үеийн технологи нэвтрүүлэх, байнгын хяналт, мониторинг хийх, олборлолтын бүхий л үе шатанд эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа, байгаль орчны стандартуудыг хэрэгжүүлэх замаар байгаль, экологийн тэнцвэрт байдлыг хангасан байгаль орчны зохистой бодлого барин ажиллаж байна.

4. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1		2	3	4	5	6	7	8	9
1. Агаарын чанар									
1.1	Тээврийн хэрэгслийн яндангаас утаа болон хорт хий ялгарах.	Түлшний чанарын хяналт, техникийн үзлэг ошлогоог тогтмол тогтоосон хугацаанд хийж байх	Тээврийн хэрэгслийн орчимд	ширхэг	62,500	8	500,000	Жилд 1 удаа	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль Агаарын тухай хууль
1.2	Ил уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагааны үед эвдэрсэн газруудаас салхи ба техникийн нөлөөгөөр тоос үүсэх.	Тоосны дэгдэлтийг бууруулах зорилгоор төслийн үйл ажиллагааны туршид зам усалгааг тогтмол хийх.	Уурхайн тээврийн зам, овоолго	М ³	99.74	-	Ус ашиглах гэрээнд тусгасан дүнгээр төлбөр төлнө	Олборлолт явуулж эхлэх үед	MNS4585:2016 стандарт (агаар)

2. Гадаргын ба газрын доорхи усны нөөц									
2.1	Уурхайн ус шүүрүүлэлт, усны хэрэглээнээс газар доорхи усны нөөцийн хомсдол үүсэх	Усны эх үүсвэрийг хамгаалах, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэм тогтоох		1 ширхэг	1,000,000	1 удаа	1,000,000	Үйл ажиллагаа эхлэх үед	Усны тухай хууль
2.2		Байгаль хамгаалах сургалтаар Ус ашиглалт, хэрэглээний талаар мэдээлэл хүргэх	Нийт ажилтнууд	Сургалт	ҮАЗ	Тухай бүр	ҮАЗ	Дэлхийн усны өдөр Шинэ ажилтны сургалт	Усны тухай хууль
3. Хөрсөн бүрхэвч									
3.1	Шимт хөрсний хадгалалт хамалалт алдагдах	Шимт хөрсийг стандартын шаардлагын дагуу хадгалах, шимт хөрс салхиар тархаж үржил шимт байдлаа алдахаас сэргийлэх	Шимт хөрсний овоолго,	Овоолго	1,500,000	1	1,500,000	Үйл ажиллагааны үед	MNS5916:2008 газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт

3.2	Шатах тослох материалаас хөрс бохирдох	ШТМ-н хадгалалт тээвэрлэлтэд хяналт тавьж, асгаралт үүсэж бохирдсон хөрс саармагжуулах талбай бэлдэх	Уурхайн дотоод тээврийн зам болон засвар зогсоолын хэсэг	м ²	200,000	20-40	Үйл ажиллагааны зардлаас	3 дугаар улиралд	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль
3.3		Шатахуун түгээгүүрийн дэргэд асгаралтын иж бүрдэл байрлуулах	Шатахуун түгээгүүр, түлшний машин	4	500,000	1	ХАБЭА-н зардлаас	3 дугаар улиралд	
4. Ургамлан нөмрөг									
4.1	Уурхайн үйл ажиллагаанд ухагдах, талбайн бүх ургамлан бүрхэвч устгах	Хүнд даацын машин болон бусад тээврийн хэрэгслийг тогтоосон маршрутаар явуулах, олон салаа зам гаргахгүй байх, тэмдэг тэмдэглэгээ байрлуулах	Уурхайн орчин болон гадаад тээврийн зам	Ширхэг	250,000	12	3,000,000	3 дугаар улиралд	Авто замын тухай хууль
4.2		Шимт хөрсийг ургамалжуулах	Шимт хөрс хадгалах талбай	мкв	40,000	100	4,000,000	Ургамал ургалтын хугацаанд	MNS5918:2008 Эвдэрсэн газрыг ургамгалжуулах

									техниктын ерөнхий шаардлага
4.3		0.35 га талбайг ургамалжуулах, хайлаас, улиас болон бусад түргэн ургалттай навчит мод тарьж ургуулах	Уурхайн туслах барилга байгууламжийн ашиглалтын талбайн 10%-тай тэнцэх газар	Ш	1,000	5,000	5,000,000	2024 оны 5 дугаар сар	Газрын тухай хууль, БОА-ийн зөвлөмж
5. Амьтны аймаг									
5.1	Амьтанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Уурхайн ухааш нүхт зэрлэг амьтан унаж үхэхээс урьдчилан сэргийлж хаалт хийх	Мал амьтан унаж болзошгүй газруудад шороон хаалт, хийж аюулыг эрсдэлийг бууруулах	М	2000	3000	Үйл ажиллагааны зардлаас	Олборлолтын ажил эхлэхээс өмнө бэлэн болгох	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Амьтны тухай хууль
5.2		Ховор болон нэн ховор амьтад, тэдгээрийн нүүдэл хөдөлгөөний	Төслийн талбай орчим болон	Ширхэг	ҮАЗ	Тогтмол	ҮАЗ	Сар бүр	

		талаар жолооч нарт төслийн талбайн гадна болон дотор талд анхаарал болгоомжтой зорчих талаар сургалт зохион байгуулах	тээвэрлэлтийн зам дагуу						
	Нийт						15,000,000		

6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уулын ажлын төлөвлөгөөнд гадаад дотоод овоолгын техникийн нөхөн сэргээлт болон биологийн нөхөн сэргээлт төлөвлөөгүй.

7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Булгийн эхийг хашиж хамгаалах	Хашаа барих	Сумаас зааж өгсөн нөлөөлөлд өртөж устаж ширгэх аюулд өртөж буй булгийг хамгаалах	1ш	5,000,000	5,000,000	2024 оны 3-4 дүгээр сард	Усны тухай хууль
2	Тэрбум мод хөдөлгөөн хэрэгжүүлэх	Хайлаас, улиас болон бусад түргэн ургалттай навчит мод тарих	Хиймэл нуурын ногоон байгууламжийн талбай нэмэгдүүлэх	1000ш	5000	5,000,000	2024 оын 5дугаар сар	МУ-ын Ерөнхийлөгчийн зарлиг
	Нийт					10,000,000		

8. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Түүх, соёлын өвийг эрэн сурвалжлах, бүртгэх, судалж шинжлэх, зэрэглэл тогтоох, үнэлэх, хадгалж хамгаалах, сурталчлах, сэргээн засварлах, өвлүүлэн уламжлуулахтай холбогдох харилцааг зохицуулах зорилттой Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн дагуу манай компани хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлж, ШУА-Археологийн Хүрээлэнтэй хамтарч археологийн хайгуул судалгаа, археологийн авран хамгаалах малтлага судалгааны ажлыг 2011-2012 онуудад амжилттай хэрэгжүүлж дууссан.

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Археологийн дурсгал	Соёлын өв олдсон тохиолдолд холбогдох газарт мэдээлнэ.	Үйл ажиллагааг түр зогсоож холбогдох газарт мэдээлэх	1	500,000	500,000	Үйл ажиллагааны турш	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль
2.	Палеонтологийн дурсгал			1	500,000	500,000		
	Нийт					1,000,000		

9. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хэмжих нэгж Тоо хэмжээ Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
<i>1. Байгалийн гамшигаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр</i>					
Хүчтэй салхи шуурганаас аюул, осол гарах	Хүчтэй салхи, шуургатай үед үйл ажиллагааг түр зогсоох, аян замд гарахгүй байх	Төслийн талбай болон ойр орчимд	ҮАЗ	Үйл ажиллагаа явуулах үед	Компаний аяллын журам, Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
	Байгалийн гамшгийн үед ашиглах нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэл бэлтгэх, бэлэн байлгах	Уурхайн ажилчид	3,000,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	
<i>2. Үйлдвэрийн ослоос урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр</i>					
Ослын улмаас хүний эрүүл мэнд, амь насанд сөргөөр нөлөөлж олборлолтын үйл ажиллагаа доголдох, зогсох	Ажилчдын хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын дүрэм журмууд боловсруулж, дагаж мөрдөх	Уурхайн ажилчид	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	ХАБЭА-н төлөвлөгөө	ХАБЭА-н тухай хууль
	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалт зохион байгуулах				MNS 4969:2000
	Ажиллагсдыг ажлын тусгай хувцас, нэг бүрийн хамгаалах хэрэгслээр хангах	Уурхайн ажилчид	3,000,000	ХАБЭА-н төлөвлөгөө	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
<i>3. Гал түймэр, үер усны аюулаас урьдчилан сэргийлэх</i>					

Гал түймрийн аюулаас хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учрах	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ боловсруулан батлуулах, ➤ Үйлдвэрлэлийн ослыг судлан бүртгэх комисс, ХАБЭА-н зөвлөл байгуулах. ➤ Галын аюулгүй байдлын төлөвлөгөө батлуулж, журам боловсруулах ➤ Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулж, мөрдөж ажиллах 	Төслийн талбай	ҮАЗ	ХАБЭА-н төлөвлөгөө	Гамшгийн тухай хууль, Галын аюулгүй байдлын тухай хууль
	Түр шатахуун түгээгүүрийн ойр орчимд иж бүрэн гал унтраагуур, галын сарай байрлуулах	ШТС	ХАБЭА	ХАБЭА-н төлөвлөгөө	Гамшгийн тухай хууль, Галын аюулгүй байдлын тухай хууль
Үер усны аюулаас хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учрах	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ боловсруулан батлуулах, ➤ Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулж, мөрдөж ажиллах 	Төслийн талбай	ҮАЗ	ХАБЭА-н төлөвлөгөө	Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ, Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө
Төслийн болзошгүй эрсдлийг бууруулах чиглэлээр хийгдэх ажлын нэг жилийн нийт зардал:				ХАБЭА-н зардлаас	

10. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ахуйн	Энгийн хог хаягдлын гэрээг сумын засаг даргатай байгуулж, гэрээний дагуу ажиллах, төлбөр хураамжийг гэрээнд заасан хугацаанд төлөх	Кемпийн хог хаягдал	Тн	120,000	Жилд 1 удаа төлбөр төлнө	120,000	Үйл ажиллагааны турш	Хог хаягдлын тухай хууль
2		Хог хаягдлыг ангилан ялгаж, дахин боловсруулах хог хаягдлыг дахивар авах цэгт нийлүүлэх		Тн	120,000	4	480,000		

3		Хог хаягдлын ангилах, ачих цуглуулах, технологид нийцсэн хогийн сав байрлуулах		Ш	ҮАЗ	1	ҮАЗ		
4	Аюултай	Эрх бүхий байгууллагад ААХ-г нийлүүлэх гэрээ байгуулах,	Төхөөрөмжөөс гарах АХХ, ШТМ-ын АХХ,	ш	1,400,000	1	ҮАЗ		
5		АХХ-г хаягдлыг бүртгэх, тогтоосон хугацаанд тээвэрлүүлэх	Үйлдвэрлэлийн хог хаягдал, ШТМ-н хаягдал	тн	700,000	2	1,400,000	2024 оны 4 дүгээр улирал	Хог хаягдлын тухай хууль
6	Хог хаягдлын ангилан ялгах дадал зуршил хэвшүүлэх	Гадаад орчны хог хаягдлыг түүх, (Иргэдийн бүлгээс зохион байгуулсан үйл ажиллагаанд оролцох)	Кемп-Уурхай хооронд	улирал	100,000	1	Үйл ажиллагааны зардлаас	2024 оны 4 дугаар улирал	
7		Сургалт зохион байгуулах	Шинэ ажилтны сургалтын Байгаль хамгаалах хөтөлбөрөөр нийт ажилчдад сургалт мэдээлэл хүгэх	Ширхэг	ҮАЗ	1	Үйл ажиллагааны зардлаас	3 дугаар сарын 22	

		Газрын доорх усны эх үүсвэр, хөрс, агаарыг бохирдуулахгүй хүчитгэсэн доторлогоотой, давтан ашиглах шаардлага хангасан хийц бүхий нэвчилтгүй суурийн нүхтэй нийтийн бие засах газрыг байгуулах;	Уурхайн ажилчдын хотхон	Ширхэг	40,000,000	1	Үйл ажиллагааны зардлаас	2023ны 3 дугаар улиралд	Ариун цэвэрийн байгууламжийг Нүхэн жорлон, угаадасны нүх Техникийн шаардлага MNS 5924:2015 стандартад
	Нийт	2,000,000							

11. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Хөрсний физик, химийн шинж чанар (хог хаягдлын цэг-нянгийн шинжилгээ)	1.Уурхайн талбай зам дагуу, 2. Хаягдлын цэг 3.Шимт хөрс 4. Нөлөөлөлд өртөөгүй талбай	Жилд 2 удаа 5 болон 8 сард	2	1,000,000	2,000,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850 2019
2	1.Ундны усны ерөнхий химийн шинжилгээ, нянгийн шинжилгээ	1.Ундны ус		2	1,000,000	2,000,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	Ундны усны чанарын стандарт MNS 900:2018
3	Агаар дахь Тоос pm 2.5 pm 10 Нийт тоос	1. Уурхайн талбай 2. Кемп 3. Нөлөөлөлд өртөөгүй талбай		2	1,000,000	2,000,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	Агаарын чанар, техникийн ерөнхий шаардлага: MNS 4585:2007

4	Мониторнгийн цэгүүдийг тэмдэгжүүлэх	Хөрс, ус, агаарын шинжилгээний дээж авах цэгүүд	3 дугаар улиралд	1	1,000,000	1,000,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	
5	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэсэн ус, агаар, хөрсний шинжилгээний хариунд анализ хийн дүгнэн тайлагнах	Үр дүнг урьд онтой харьцуулан дүгнэлт хий	4 дүгээр улиралд	1	Дотоод	дотоод	Биелэлтийн тайланд тусгах	Дотоод төлөвлөлт
	Нийт					7,000,000		

12. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь	Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
	1	2	3	6	7
1.	Нийт ажилчдыг эрүүл мэндийн урьдчилсан сэргийлэх үзлэгт хамруулах	5,000,000	Үйл ажиллагааны туршид	ХАБЭА-н мэргэжилтэн Хүний нөөцийн мэргэжилтэн	Нийт ажилтнуудыг 2 дугаар ултралд багтаан эрүүл мэндийн үзлэгт бүрэн хамруулна.
2.	Нутгийн захиргааны байгууллагатай хамтран ажиллах, холбогдох гэрээ байгуулах	Гэрээний дүнгээр	2024 оны 1 дүгээр сард	Уурхайн дарга Байгаль орчны мэргэжилтэн Орон нутагтай харилцах алба	1 дүгээр улиралд багтаан Нийгмийн хариуцлагын гэрээ байгуулах
3.	Байгаль орчыг хамгаалах чиглэлээр холбогдох журам боловсруулж, мөрдөж ажиллах	Дотоод зардал	Үйл ажиллагааны туршид	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Өнгөн хөрстэй ажиллах журам Хог хаягдлын журам
4.	Байгалийн нөөц /газар, ус/ ашигласны төлбөрийг үлдэгдэл болоод 2024 оны төлбөрийг улиралаар барагдуулан ажиллах	40,000,000	Улирал бүр	Санхүү, Ерөнхий нягтлан бодогч	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль

5.	Байгаль орчны аудитын зөвлөмжөөр авч хэрэгжүүлсэн ажлын тайланг тайлагнан ажиллах	Дотоод зардал	11 дүгээр сарын 1	Байгаль орчны мэргэжилтэн	БОМТ-ний биелэлтийн хамт тайлагнах
6.	Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулах, Зөвшөөрөл авч гэрээ байгуулах	Дүгнэлт болон гэрээнд заасан дүнгээр	2 дугаар улирал	Байгаль орчны мэргэжилтэн	
	Нийт	5,000,000			

11. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ
НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төгс	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
№	1	2	3	4	5	6	7
1	Чандмань сумын БОХУБ болон засаг даргад урьдчилсан тайлан хүргүүлэх	Танилцуулга, тайлан	Тухайн жилийн БОМТ-ний биелэлт	2024 оны 10 дугаар сарын 15	ҮАЗ	Байгаль орчны мэргэжилтэн Уурхайн дарга	Сумын тамгын газар
2	Нөлөөллийн бүсийн иргэдэд ИНХ-д уурхайн үйл ажиллагааг танилцуулах	Уулзалт	Тухайн жилийн БОМТ-ний биелэлт, үйл ажиллагааны танилцуулаг	3 дугаар улиралд	Үйл ажиллагааны зардлаас	Байгаль орчны мэргэжилтэн Уурхайн дарга	Сумын иргэний танхим
3	Сумын ИНХ-д уурхайн үйл ажиллагааг танилцуулах	Уулзалт	Тухайн жилийн БОМТ-ний хэрэгжилт, үйл ажиллагааны танилцуулга	3 -4 дүгээр улиралд	Үйл ажиллагааны зардлаас	Байгаль орчны мэргэжилтэн Уурхайн дарга	Сумын иргэний танхим
	Нийт						

12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСВИЙН
ЗАДАРГАА

№	Байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ	Нийт зардал / төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр	15,000,000
3	Дүйцүүлэн хамгаалах ажил	10,000,000
4	Түүх соёлын өвийг хамгаалах	1,000,000
5	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	ХАБЭА-н зардлаас
6	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	2,000,000
7	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх	7,000,000
8	БОМ-ийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	5,000,000
	Нийт зардал	40,000,000